

правним и другим друштвено-економским односима радника у удруженом раду. Сва та права представљају део конститутивних елемената удруженог рада и укупног положаја радног човека у удруженом раду.

Све су то разлози који упућују на закључак да би још једном требало преиспитати одредбе амандмана ХХИХ у погледу регулисања овлашћења федерације у области удруженог рада и положаја удруженог радника.

Др Драгаш Денковић: ПОТРЕБА ЈАСНИХ КОНЦЕПЦИЈА О ОРГАНИЗОВАЊУ ДРЖАВЕ

Позната је истина да у историји ниједан систем организације државе није ништа друго био него покушај организовања друштва, који је стварно имао само временски ограничен карактер, јер је сваки систем одраз односа друштвених снага који одговара потребама времена и друштвеног развоја. Стога и нема савршених институција за организовање друштва, већ непрестано једне институције замењују друге.

Према томе, не можемо бити догматици ни кад расправљамо о амандманима, нити начелно бити против промена у организацији наше друштвене заједнице, али оно што је неопходно кад се утврђују облици државног уређења и организације друштвене заједнице, јесте одређена и јасна концепција каква се друштвена заједница жели.

Стога се не би смело говорити о федерацији, како то истичу амандмани, а стварно уводити конфедерацију. Тешко је прихватити објашњење да Нацрт амандмана нема у виду ни класичну федерацију ни класичну конфедерацију. То и јесте слабост овог Нацрта, што није концепција јасна, али је изгледа очигледно кад се проучи цео механизам који се предлаже, готово у свим амандманима, да се има у виду улажење у процес преображаја федерације у конфедерацију, али се то не жели отворено да каже. Не видим који би разлог био да се то јасно не каже. Напротив, непрецизност концепције само може допринети новим неспоразумима не само у теорији већ и у практичном политичком животу.

Из материјала који ми је био доступан, сматрам, да је у праву био друг Стане Доланц кад се залагао за организовање новог политичког система који би одражавао модерну социјалистичку државу „која ће стварно бити таква да ће омогућити пуни развитак самоуправних демократских социјалистичких односа у земљи”. Међутим, имам утисак да Нацрт амандмана не даје тај нови политички систем, баш због тога што је комбиновао федерализам са конфедерацијом и скупштински систем са председничким. Ако све републике преко овлашћених представничких органа сматрају неопходним увођење једног или другог система то треба рећи отворено. Под одређеним условима сасвим је могуће и некад потребно уводити онај облик који одговара потребама и развоју друштва. Ако конфедеративни систем одговара осталим републикама под одређеним условима одговара и Србији.

Што се тиче Председништва очигледно је да он није у складу са скупштинским системом и то скупштинским системом који има и Веће

народа. Председништво, какво је предвиђено, уводи стварно председнички систем у коме председника не бира народ. Та је ствар сасвим јасна. Ако се Председништво уводи да би се „створило место где ће се моћи квалификовано расправљати о конфликтним питањима нашег друштва” и ту сам сагласан са гледиштем друга Доланца да би можда био „скептичан у његов успех”. До душе, амандмани су конципирали један политички систем али му је слабост што није јасан. Амандмани су стварно од Председништва створили „у суштини врх новог политичког система”, али је тешко неког убедити да је Председништво, са овлашћењима која предлаже Нацрт амандмана, у складу са скупштинским системом. Ту су изгледа у праву они који истичу да такво Председништво има улогу уставног монарха. Очигледно да је и овде потребно да постоји јасан и прецизан систем или скупштински или председнички а не да говоримо о скупштинском систему у коме се Савезна скупштина са Већем народа распушта, ако није постигла сагласност са Председништом. Каква је ту онда улога Већа народа?

Ако се с једне стране смањују овлашћења Савезног извршног већа да би оправдано била већа права република, с друге стране ваљало би да се Савезно извршно веће учини што ефикаснијим органом федерације за надлежност која му је дата. Међутим, за функције Савезног извршног већа амандмани стварно уводе доста компликован конфедеративни поступак решавања. Нико није против договарања, али путем договора се образује и Савезно извршно веће, које за свој рад и одговара Савезној народној скупштини, која има и Веће народа у коме су равноправно представљене и све републике и све покрајине. Према томе, договором образовано Савезно извршно веће, морало би ако већ одговара за свој рад Савезној народној скупштини, добити и овлашћења која ће му омогућити да буде ефикасан орган федерације. Нелогично је имати потпуно поверење у републичке и покрајинске органе а бити неповерљив према савезним органима који одговарају Савезној народној скупштини. Не наводим појединости које отежавају ефикасност Савезног извршног већа јер сам се о томе изјаснио на другом месту, али све ово указује да нови политички систем који амандмани уводе није ни довољно јасан ни до краја изграђен што неминовно мора водити новим теоријским и политичким неспоразумима. То се свакако није телело.

Што се тиче аутономних покрајина и у радној групи у чијем сам раду учествовао заступао сам гледиште да њихову аутономију треба учврстити, али сам истицао такође, да би ранији први став члана 111 Савезног устава од 1963 године, који је укинут амандманом ХVIII, требало поново вратити као начелну одредбу о покрајинама уопште. Према томе, такво гледиште није против покрајина које постоје и за чије се јачање залажемо у Србији већ за равноправни положај СР Србије са осталим републикама. По амандманима постоје две покрајине у Србији и против тих покрајина није нико у Србији, али је очевидно да по амандманима ниједна друга република не би могла образовати покрајине чак и кад би се становништво одређеног подручја изјаснило за образовање покрајина, јер би то било супротно Савезном Уставу и амандманима. Не видим да се такав став слаже са начелом самоуправљања. Из тога јасно излази да република Србија није

равноправна са другим републикама. С друге стране, није тешко уочити да амандмани од покрајина праве стварно републике, што такође знатно ограничава сувереност републике Србије. Ако се од покрајина хоће да створе републике и то треба отворено рећи, како би се у Србији о томе расправљало и одлучило, а не да под видом јачања аутономних покрајина, друге републике стварно од двеју покрајина у Србији, стварају две нове републике у Југославији. Ако се с разлогом мора имати обзира према оправданим интересима народности, тим пре мора се имати обзира и према оправданим интересима српског народа односно поштовати и сувереност СР Србије кад се већ толико и посебно истиче сувереност република.

Из свега изложеног, иако гледамо ствари онакве каве јесу, било би целесходно да се изврше потребне измене амандмана које би обезбедиле скупштински систем и заиста створиле услове за стварање модерне социјалистичке државе и политичког система који ће омогућити пуни развитак самоуправних односа у земљи. То би било у интересу не само СР Србије већ и свих република и покрајина и стварног јачања читаве наше југословенске друштвене заједнице, која је потребна не само нама већ је од користи и као фактор мира и стабилности на међународном плану.

Др Владета Станковић: О СТАТУСУ СПОЉНОТРГОВИНСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

Постоје извесни предлози за постојеће формулације уставних амандмана који доводе у питање не само остварење основних принципа на којима се заснивају ови амандмани већ и извесне тековине нашег досадашњег привредног живота. Задржају се, овом приликом, на два предлога ове врсте.

Прво, поднет је предлог да се у тачку 8 амандмана XXII као трећи став, убаци пасус који гласи: „Савезним законом регулисат ће се јединствена начела за оснивање и пословање вањскотрговинских организација на принципима удруженог рада и самоуправљања, међусобног утјецаја са производним и другим организацијама у утврђивању пословне политике, заједничког предузимања ризика и одговарајућег удјела у дохотку”.

Прихватање овог става значило би увођење дуализма у режим и статус организација слободно удруженог рада. Један режим важио би за радне организације уопште, а други, посебан, који би важио за спољнотрговинске радне организације. Овај други режим не само да би довео у питање однос равноправности између спољнотрговинских организација са једне стране и осталих организација удруженог рада, са друге, већ би у постојећој организационој структури нашег привредног система изазвао пометњу, дезоријентацију и несигурност. Да не помињем бројне импликације на међународне економске односе, пре свега, на поверење иностраних партнера према досадашњим пословним партнерима у нашој земљи.

Спровођење у дело „јединствених начела” за оснивање спољнотрговинских организација значило би укидање или реорганизацију постоје-